

DESCOPERIREA UNEI NOI FLEXIBILITĂȚI

Drd. arh. Paul ANGELIER (Berlin)

Teza de doctorat pe care am prezentat-o la universitatea de arhitectură Ion Mincu se bazează pe observarea și studiul esteticii arhitecturii zilelor noastre, domeniu în care s-a produs o ruptură în ultimii 20-30 ani. Muzeul Guggenheim din Bilbao marca debutul unei noi ere în arhitectură, în care iconurile au devenit din ce în ce mai numeroase pe măsura trecerii timpului. Această nouă arhitectură pare să se detașeze de mișcarea modernistă. Hadid, Ito, Nouvel, Coop Himmelb(l)au, Gehry, Eisenman reprezintă o generație de arhitecți care îți redefinesc arhitectura în funcție de context. Teza de doctorat este generată de această preocupare. Lucrând eu însumi în atelierul lui J. Mayer H., m-am confruntat frecvent cu această confuzie.

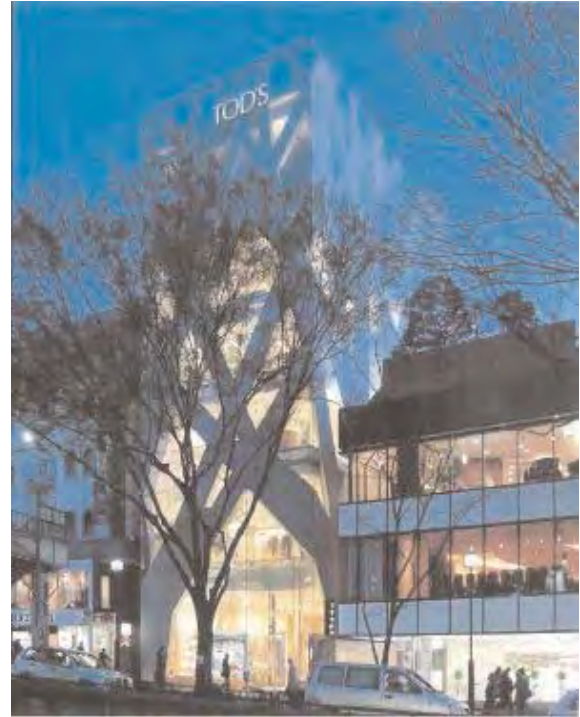
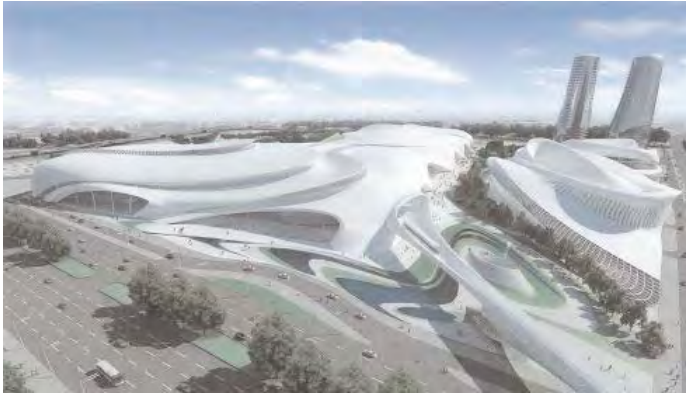
Ne putem pune următoarea întrebare: Ce este arhitectura astăzi? Răspunsul este complex. Nu mai este cazul să ne referim doar la câteva școli sau practici, ci la o multitudine de atitudini. Multiplicarea stilurilor individuale și căutarea individualității apropie arhitectura de domeniul modei și spectacolului. Fiecare vrea să iasă în evidență, fiecare oraș îți caută iconul, efectul de șoc domină arhitectura contemporană, marcată în diverse grade de fascinația privind tehnicile de construcție contemporane, de internaționalizarea și mediatizarea figurii arhitectului și de circulația extrem de rapidă a „prototipurilor” sau „operelor de artă” prin Internet, reviste sau televiziune. Publicațiile de arhitectură au frecvent tendința de a-i sublinia aspectul efemer.

O necesitate de clarificare ar fi legitimă, având în vedere că surplusul de subiectivism și individualism se poziționează în opoziție cu opinia publică și obiectivitate. Cum se poate racorda acest fenomen de arhitectură, pe care l-aș numi aici „straniu”, la condițiile politice, sociale, artistice și economice care s-au aflat la originea rupturii în domeniul mentalităților începând cu anii 1970?

Toate acestea s-ar putea alătura unui efort de a justifica producția spectaculară de arhitectură „stranie”, de iconuri fără legătură cu țesutul urban. Dacă luăm în considerație contextul actual al crizei financiare și o privire critică asupra oricărui exces, tema devine cu atât mai suspectă.

Totodată, se profilează o ruptură în domeniul esteticii în relația cu dezvoltarea rapidă a noilor tehnologii de comunicație și a mobilității noastre accelerate, care au drept consecință necesitatea reevaluării utilizării clădirilor și, în mod particular, maniera noastră de a ne apropria un spațiu. Clădirile se demodează rapid, ceea ce determină o multiplicare a proiectelor de renovare. Apariția straniului în arhitectură este direct legată de nevoia crescândă de flexibilitate din arhitectura contemporană.

O clădire flexibilă răspunde schimbărilor de utilizare, de operare și de sit. Este vorba, deci, de o arhitectură care se adaptează — preferabil se limitează —, care se transformă — preferabil se fixează —, o arhitectură care se autodefineste ca mobilă, preferabil statică, o arhitectură interactivă, preferabil pasivă. Arhitectura flexibilă se dovedește a fi o arhitectură economică și socială pe termen lung, ceea ce o recomandă ca piesă motrice a

arhitecturii durabile, temă care va domina din ce în ce mai mult discursul arhitectural și, mai important, societatea noastră.

Mai precis, sunt criticate percepția noastră asupra spațiului și sensul apropierii unui loc. Concepția mediului construit, așa cum este definit de Heidegger în textul său intitulat *Bauen, Wohnen, Denken* trebuie reevaluată.

Astfel, în mod natural, tema flexibilității în arhitectură devine un fel de instrument de examinare și control al arhitecturii „stranii”. În plus, teza de doctorat va arăta cum această nouă estetică se dovedește a fi un element principal al flexibilității.

Având în vedere toate acestea, straniețea nu este un simplu concept care face ca lucrurile să devină curioase, bizare sau interesante, ci mai degrabă un instrument care ne stimulează imaginația de a transforma prin apropiere, pe baza unor diferite scenarii, o situație aparent familiară

De altfel, straniețea — așa cum a conceput-o Freud în *das Unheimliche* — asociată arhitecturii, propune aici o nouă abordare a aproprierii spațiului. Fenomenul stranieții este puternic prezent în arhitectura contemporană. Totodată, studiul semiologic al acestei noi estetici ne demonstrează că latura sa stranie stimulează reinterprețarea, deconstrucția „democratică” a clădirii de către utilizator și lasă loc fanteziei sau imaginarului, stimulând astfel flexibilitatea.

Tensiunea între familiaritate și non familiaritate (*Heimlichkeit* et *Unheimlichkeit*) ilustrată de Freud poate fi utilizată ca un cadru în care se înscriu mai multe aspecte ale stranieții. Mai precis, domeniul semanticii „casei” (*Heim*, ca perimetru al familiarității) poate fi interpretat ca un „cod semiotic”, înțeles ca o constelație de semne ale unor relații ce definesc un orizont de așteptări în care interacțiunile, cauzele și efectele par să urmeze o serie de reguli. De asemenea, studiul semiologic al stranieții pune în evidență definirea unei serii de semne cu caracter incert și care fac apel la subconștientul nostru. Din acest punct de vedere, straniețea este puternic influențată de subiectivitatea noastră. Rezultă un apel la o apropiere individuală. În mod contrar, în domeniul arhitecturii, domeniul public și obiectivitatea acestuia ocupă un loc mult mai important. Cum se poate crea o punte către obiectivitate în sfera „straniului”?

Teza de doctorat explorează tensiunea între straniu și flexibilitate în mediul construit și susține ideea că natura invizibilă, instabilă, disimulată și stranie a noilor tehnologii de comunicație aduce o nouă soluție problemei aproprierii spațiului. Arătând că sunt create raporturi noi cu corpul și inconștientul, va fi creată o punte între mediul construit și virtual.

Teza de doctorat are ambiția de a reconcilia arhitectura cu origini în lumea imaginarului cu condițiile urgente ale zilelor noastre.

Bibliografie

- LEFAS, Pavlos. *Dwelling and Architecture From Heidegger to Koolhaas*, Jovis Publishing, 2009
KRONENBURG, Robert. *Flexible: Architecture that responds to change*, Laurence King Publishing, 2007
FREUD, Sigmund. *L'inquiétante étrangeté et autres textes*, Folio essais, Gallimard, 1988
ECO, Umberto. *On ugliness*, Rizzoli, New York, 2007
VIDLER Anthony, *The Architectural Uncanny: Essays in the modern unhomey*, 1992, Massachusetts Institute of Technology
Architectural Design, Volume 77, nr. 4, 4dsocial, Interactive Design Environments, John Wiley & Sons, Ltd., 2010
KOOLHAAS, Rem, MAU, Bruce. *S, M, L, XL, (O.M.A.)*, Monacelli Press, 1995

(Traducere din limba franceză: Maria Mănescu)